

วารสาร นาคบุตรปริทรรศน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

NARBHUTPARITAT JOURNAL

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

ปีที่ 14 ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม 2565 Vol. 14 No. 3 September - December 2022

Received: March 31, 2021

Revised: December 17, 2022

Accepted: December 25, 2022

แผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี

Integrated Strategic Plan for Sustainable Creative Tourism Development in
Ratchaburi Province, Thailand

วรรณวิษา รัตตพงษ์*

พยอม ธรรมบุตร

วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author) E-mail: wanwisa.ratt@gmail.com

Wanwisa Rattapong*

Payom Dhamabutra

College of Management, University of Phayao

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรี และ (2) เพื่อสร้างแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้วิจัย ได้แก่ รายการตรวจสอบชุมชนศึกษา รายการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้แทนจากภาครัฐ เอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว จำนวน 32 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า (1) ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรี ได้แก่ จังหวัดราชบุรีมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ (ไทยกะเหรี่ยง ไทยเขมร ไทยเชื้อสายจีน ไทยทรงดำ ไทยพื้นถิ่น ไทยมอญ ไทยยวน และไทยลาวเวียง) มีการสืบทอดวัฒนธรรมชาติพันธุ์อย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน มีทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านมหกรรม เทศกาล และประเพณี และทรัพยากรท่องเที่ยวกิจกรรมที่หลากหลาย สามารถต่อยอดเป็นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ (2) แผนบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี มีวิสัยทัศน์ ได้แก่ จังหวัดราชบุรีจะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ จะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาจิตใจ จะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาสังคมเชิงสร้างสรรค์ และจะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวธรรมชาติเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสังคม และยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: แผนยุทธศาสตร์; การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์; การพัฒนาที่ยั่งยืน; จังหวัดราชบุรี

Abstract

The objectives of the research are (1) to study the development potential of creative tourism in Ratchaburi Province, and (2) to create the integrated strategic plan for sustainable creative tourism development in Ratchaburi. It is qualitative. The research instruments include community study checklist, tourism resource audit checklist, in-depth interview, and focus group. The samples collected were 32 representatives from government, private sector, citizens and tourists. Content analysis and 3-ways triangular verification were performed. The research revealed that (1) the potential for creative tourism development in Ratchaburi province is Ratchaburi province has ethnic diversity (Thai, Karen, Thai-Chinese, Thai-Khmer, Thai Karen, Thai-Mon, Thai-Lao Song, Thai-Yuan and Thai-Lao Vieng) They have continued their ethnic culture until now. There also are natural tourism resources. Cultural, tourism resources for exhibitions, festivals and traditions and various activities tourism resources. Such things can be extended to creative tourism. (2) integrated strategic plan for sustainable creative tourism development in Ratchaburi province has a vision: Ratchaburi Province will create a creative tourism brand to develop the economy, cultural tourism brand to develop the mind, a tourism brand to develop a creative society, and a creative nature tourism brand to conserve the environment. The plan consists of 4 strategies: creative tourism development strategy for economic development, creative tourism development strategy for cultural conservation and spiritual enhancement, creative tourism development strategy for social development, and creative tourism development strategy for environmental conservation.

Keywords: Strategic Plan; Creative Tourism; Sustainable Development; Ratchaburi Province

บทนำ

การท่องเที่ยวในปัจจุบันมีความหลากหลายเพื่อรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ถือเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่มีวิวัฒนาการมาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) เพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวที่ต้องการเรียนรู้วัฒนธรรมแบบโครงสร้างลึก (Dhamabutra, 2019, p. 3) โดย Raymond and Richards ได้ร่วมกันกำหนดนิยามเป็นครั้งแรกไว้เมื่อ พ.ศ. 2543 ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์คือการท่องเที่ยวที่มอบโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้พัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ของตนเอง ผ่านการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง ณ แหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน (Wisudthiluck, Saiphan, Teparakul & Sindecharak, 2017, pp. 76-77) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสเรียนรู้ สัมผัส และชื่นชมศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมโดยผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวัฒนธรรมในระดับโครงสร้างผิวผ่านกิจกรรม และสัมผัสวัฒนธรรมในระดับโครงสร้างลึกผ่านภูมิหลังทางปัญญา (Dhamabutra, 2019, p. 3) จังหวัดราชบุรีเป็นดินแดนแห่งวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลองและลำคลองน้อยใหญ่ เป็นแหล่งเพาะปลูกพืชผักผลไม้เศรษฐกิจนานาชนิด เช่น มะพร้าว ชมพู่ มะม่วง ฝรั่ง ที่สะท้อนวิถีชีวิตแห่งสายน้ำและสังคมเกษตรกรรม เป็นแหล่งอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่เลื่องชื่อ อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติแห่งขุนเขาตระนาวศรีที่ทอดตัวยาวทางทิศตะวันตกจรดชายแดนไทยพม่า ทั้งยังเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์นับตั้งแต่สมัยยุคหินกลาง เป็นที่ตั้งของโบราณสถานและโบราณวัตถุศิลปะทวารวดี (Strategy and Information for Provincial Development Unit, Ratchaburi Provincial Office, 2018, pp. 12-15) จังหวัดราชบุรีจึงเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวอันหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชีวิต แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงผจญภัย นอกจากนี้ จังหวัดราชบุรียังเป็นจังหวัดที่ประชากรในจังหวัดสืบเชื้อสายมาจากหลากหลายชาติพันธุ์มากถึง 8 ชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทยกะเหรี่ยง ไทยเขมร ไทยเชื้อสายจีน ไทยทรงดำ ไทยพื้นถิ่น ไทยมอญ ไทยยวน และไทยลาวเวียง (Sawangsri, 2018, p. 1150) ซึ่งแต่ละชาติพันธุ์ล้วนแล้วแต่มีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง จังหวัดราชบุรีจึงเหมาะเป็นอย่างยิ่งที่จะได้รับการพัฒนาให้เป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของประเทศไทย ประกอบกับนโยบายของทางภาครัฐ ตามทิศทางส่งเสริมการตลาดของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ประจำปี พ.ศ. 2566 ที่มุ่งเดินหน้าพลิกฟื้นและยกระดับมาตรฐานอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในทุกมิติสู่ความยั่งยืนให้สอดคล้องกับแผนวิสาหกิจองค์กร ททท. พ.ศ. 2566-2570 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจ BCG Model (Pongthongcharoen, 2022) ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าจังหวัดราชบุรีจำเป็นต้องมีแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยวในพื้นที่ เพื่อเป็นเข็มทิศนำทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดราชบุรีให้มีความยั่งยืนตามนโยบายของทางภาครัฐ ซึ่งการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้นต้องประกอบด้วยความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและวัฒนธรรม (Cooper, 2020) รวมถึงความยั่งยืนด้านจิตใจ (Dhamabutra, 2019, p. 4) เพื่อส่งต่อประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ชนรุ่นหลังได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อสร้างแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี

ระเบียบวิธีการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีระเบียบวิธีการวิจัยตามหัวข้อดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) (McMillan & Schumacher, 1997, p. 534) จำนวน 32 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงจากความเห็นของตัวแทนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรีจำแนกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) ผู้แทนจากภาครัฐ ประกอบด้วย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานราชบุรี การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี สำนักงานยุทธศาสตร์จังหวัดราชบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดราชบุรี สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี และองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี จำนวน 8 คน (2) ผู้แทนจากภาคเอกชน จำนวน 8 คน (3) ผู้แทนจากภาคประชาชน จำนวน 8 คน และ (4) ผู้แทนนักท่องเที่ยว จำนวน 8 คน

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ (1) การศึกษาเอกสาร เพื่อค้นคว้าองค์ความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนนโยบายและยุทธศาสตร์ของทางภาครัฐในแง่ของการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงหนังสือ ตำรา เอกสารแผ่นพับ เว็บไซต์ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี เพื่อหาศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี (2) รายการตรวจสอบเพื่อศึกษาชุมชน (Community Study) ของสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประกอบด้วยข้อมูลทางกายภาพ ข้อมูลภูมิศาสตร์ และข้อมูลด้านสังคม (3) รายการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism Resource Audit) ของสถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งประกอบด้วยรายการตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรมรดก ทรัพยากรด้านกิจกรรม และทรัพยากรด้านบริการ (4) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือขึ้นจากการนำผลจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ ด้วยประเด็นคำถามที่สำคัญ ได้แก่ ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนที่โดดเด่นของจังหวัดราชบุรี จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนของจังหวัดราชบุรี และการกำหนดวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ โครงการ และ (5) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) โดยผู้วิจัยดำเนินการจัดการประชุมกลุ่มย่อย จำนวน 4 กลุ่ม กลุ่มละ 3 คน เพื่อประชุมและให้ความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนของจังหวัดราชบุรี

การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยทดสอบคุณภาพของเครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่ได้สร้างขึ้น โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาว่ามีความถูกต้องและน่าเชื่อถือหรือไม่ โดยพิจารณาตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่มีความต่างกัน ซึ่งต้องได้ข้อค้นพบที่ตรงกัน (Chantavanich, 2010, p. 128)

กระบวนการเก็บข้อมูล (1) ศึกษาเอกสาร เพื่อค้นคว้าองค์ความรู้และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและการพัฒนา และสถานการณ์การท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรีที่เชื่อมโยงกับแผนยุทธศาสตร์ท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรี (2) ศึกษาชุมชน (Community Study) เพื่อสำรวจข้อมูลสภาพพื้นที่ ทั้งกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม (3) ตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism Resource Audit) ประกอบด้วย การตรวจสอบทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรวัฒนธรรม ทรัพยากรมรดก ทรัพยากรด้านกิจกรรม และทรัพยากรด้านบริการ (4) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนที่โดดเด่นของจังหวัดราชบุรี จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT) ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี ศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนของจังหวัดราชบุรีและการกำหนดวิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์กลยุทธ์ โครงการ รวมถึงการสำรวจความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (5) ประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อสรุปข้อคิดเห็นและความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนของจังหวัดราชบุรีของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสำรวจ (Survey) การสัมภาษณ์ (Interview) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และการสังเกต (Observation) มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา จัดความสำคัญ จัดกลุ่มของเนื้อหา วิเคราะห์จำแนก และสรุปประเด็นสำคัญ (Lincharoen, 2012, p. 26) จากนั้นนำผลข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพมาประมวลเป็นแผนบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี

สรุปผลการวิจัย

ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรี จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดในภาคกลางด้านตะวันตกที่มีภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองสู่ภูเขาสูงเทือกเขาตะนาวศรี มีชื่ออันเป็นมงคลยิ่งหมายถึง “เมือง พระราชา” เป็นเมืองเก่า มีความรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีตตั้งแต่ยุคหินกลาง ยุคทวารวดี สืบต่อมาถึงสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ โดยปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่าเมืองราชบุรีเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญเป็นสมรภูมิการรบหลายสมัย มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ประกอบด้วย 8 ชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทยพื้นถิ่น ไทยเชื้อสายจีน ไทยเชื้อสายเขมร ไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ไทยเชื้อสายมอญ ไทยเชื้อสายลาวโซ่ง ไทยเชื้อสายไทยยวน และไทยเชื้อสายลาว ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาข้าว ปลูกพืชไร่ชนิดต่าง ๆ เช่น อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง สับปะรด ทำสวนผลไม้ เช่น มะม่วง มะพร้าว องุ่น ทำปศุสัตว์ เช่น สุกร ไก่ ไก่ชน เปาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ได้แก่ กุ้งก้ามกราม กุ้งขาว มีอุตสาหกรรมที่สำคัญ เช่น อุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผา การทอผ้า อุตสาหกรรมอาหาร เป็นต้น ทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่โดดเด่น ได้แก่ น้ำตกเก้าชั้น (เก้าโจน) น้ำตกผาแดง น้ำตกซับเตย อุทยานหินเขางู ถ้ำเขาบิน ถ้ำจอมพล แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำภาชี คลองดำเนินสะดวก เทือกเขาตะนาวศรี เขาระจิม อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน เป็นต้น ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานใหญ่วัดขนอน จิปาถะภัณฑสถานบ้านคูบัว ศูนย์วัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์ ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองราชบุรี ศาลเจ้าแม่เป็กไพร โบสถ์พระคริสตศฤทย์ กาดวิถีชุมชนคูบัว วัดคงคาราม วัดมหาธาตุวรวิหาร วัดถ้ำฤาษีเขางู ตลาดน้ำดำเนินสะดวก ตลาดเก่าเจ็ดเสมียน เป็นต้น ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านนันทนาการ เทศกาล และประเพณีที่โดดเด่น ได้แก่ การแข่งขันวิ่งเทรลเขาประทับช้าง การแข่งขันจักรยานหญิง Angle Challenge Cycling Festival งานสมโภชเจ้าพ่อหลักเมือง เทศกาลกินเจไข่นาทวนราชบุรี เทศกาลองุ่นหวานและของดีดำเนินสะดวก งานกาชาดเทียวราชบุรีของดีเมืองโอ่ง เทศกาลแห่งแสงไฟและสื่อประสมจังหวัดราชบุรี เป็นต้น ทรัพยากรท่องเที่ยวกิจกรรมที่โดดเด่น ได้แก่ เทียวตลาดน้ำและตลาดเก่าแก่ ปีนผาพิชิตเทือกเขาตะนาวศรี ปั่นจักรยานเส้นทางสวนผึ้ง ปั่นโอ่ง ทำเทียนหอม กวนกระยาสารท กิจกรรมไนท์รสบอร์ทเอกชน เช่น ให้อาหารแกะ ชิมม้า ยิงธนู เป็นต้น ทรัพยากรท่องเที่ยวด้านบริการ ได้แก่ มีสาธารณูปโภคพื้นฐานครบถ้วน เช่น ห้องสุขา ธนาคาร ตู้ ATM โรงพยาบาล คลินิก ปั้มน้ำมัน มีภัตตาคาร ร้านอาหาร ร้านอาหารพื้นเมือง ร้านจำหน่ายเครื่องดื่ม ร้านกาแฟ มีที่พัก เช่น โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ อย่างเพียงพอ การคมนาคมสะดวก มีรถประจำทาง รถตู้ รถรับจ้าง เชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น จุดแข็งในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดราชบุรี ได้แก่ จังหวัดราชบุรีมีทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่โดดเด่น มีเส้นทางคมนาคมที่สามารถรองรับระบบโลจิสติกส์การท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี มีผลผลิตทางการเกษตรเพื่อการส่งออกที่หลากหลาย มีอุตสาหกรรมอาหารระดับเมืองอาหารแห่งเอเชีย เป็นแหล่งรวมวัฒนธรรม 8 ชาติพันธุ์ มีความเสี่ยงด้านภัยพิบัติต่ำ เป็นต้น จุดอ่อน ได้แก่ จังหวัดราชบุรียังขาดแผนดูแลรักษาฟื้นฟูทรัพยากรสิ่งแวดล้อม มีการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ขาดแผนการตลาดดิจิทัลและสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ขาดแผน

ยุทธศาสตร์และคณะกรรมการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน เป็นต้น โอกาส ได้แก่ จังหวัดราชบุรีมี การพัฒนาระบบขนส่งเพื่อการเชื่อมโยงเขตเศรษฐกิจและการค้าอาเซียน ภาครัฐมีนโยบายส่งเสริมการเกษตร ภาครัฐ กำหนดให้จังหวัดเป็น 1 ใน 12 เมืองต้องห้ามพลาต จังหวัดใกล้เคียงเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพการท่องเที่ยว เป็นต้น อุปสรรค ได้แก่ ภาครัฐไม่สามารถสนับสนุนงบประมาณเพื่อการท่องเที่ยวได้ครบทุกพื้นที่ การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 การพัฒนาประเทศในภาพรวมยังขาดความต่อเนื่องและมีการปรับนโยบายและ ผู้รับผิดชอบบ่อยครั้ง และประเทศคู่แข่งมีการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวให้สูงขึ้น เป็นต้น

แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี

องค์ประกอบของแผนยุทธศาสตร์ ได้แก่ วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ และโครงการ โดยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการ ขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน และนักท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเกิดความยั่งยืนขึ้นได้นั้น แผนยุทธศาสตร์ที่สร้างขึ้นต้องสอดคล้องกับ องค์ประกอบของความยั่งยืนซึ่งประกอบด้วย ความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและจิตใจ ทั้งนี้ การสร้างแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี ได้พิจารณาถึงองค์ประกอบ ดังกล่าวเป็นสำคัญ โดยมีผลการสร้างแผนยุทธศาสตร์ฯ ดังนี้

วิสัยทัศน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนของจังหวัดราชบุรีในรูปแบบของแบรนด์การท่องเที่ยว 4 แบรินด์ เพื่อความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและจิตใจ ได้แก่ “จังหวัดราชบุรี จะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ แบรินด์ท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อ พัฒนาจิตใจ แบรินด์ท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาสังคมเชิงสร้างสรรค์ และแบรนด์ท่องเที่ยวธรรมชาติเชิงสร้างสรรค์ เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม” ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนของจังหวัดราชบุรี ได้แก่ ยุทธศาสตร์ ที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสังคม และยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กลยุทธ์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนของจังหวัดราชบุรี ได้แก่ (1) กลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจและการตลาด (2) กลยุทธ์การพัฒนาสินค้าและ บริการด้านการท่องเที่ยว (3) กลยุทธ์การสร้างจิตสำนึกด้านศีลธรรมและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน (4) กลยุทธ์ การอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรม (5) กลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกและพัฒนาจิตใจ (6) กลยุทธ์การบริหารจัดการแหล่ง ท่องเที่ยว (7) กลยุทธ์การสร้างเครือข่ายและกระจายรายได้สู่ชุมชน (8) กลยุทธ์การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Use) ในแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม และ (9) กลยุทธ์การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้ วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ของแผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี สามารถ นำมาอธิบายเป็นหมวดหมู่ในรูปแบบของตารางได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี

แผนยุทธศาสตร์แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี			
วิสัยทัศน์ จังหวัดราชบุรีจะสร้างแบรนด์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ แบรินด์ท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาจิตใจแบรนด์ท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาสังคมเชิงสร้างสรรค์ และแบรนด์ท่องเที่ยวธรรมชาติเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม			
ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อ พัฒนาเศรษฐกิจ	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์ วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสังคม	ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
(1) กลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจและ การตลาด (2) กลยุทธ์การพัฒนาสินค้า และบริการด้านการท่องเที่ยว	(3) กลยุทธ์การสร้างจิตสำนึกด้าน ศีลธรรมและความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน (4) กลยุทธ์การอนุรักษ์และ เสริมสร้างวัฒนธรรม (5) กลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกและ พัฒนาจิตใจ	(6) กลยุทธ์การบริหาร จัดการแหล่งท่องเที่ยว (7) กลยุทธ์การสร้าง เครือข่ายและกระจาย รายได้สู่ชุมชน	(8) กลยุทธ์การใช้ประโยชน์ ที่ดิน (Land Use) ในแหล่ง ท่องเที่ยวและกิจกรรม (9) กลยุทธ์การจัดการ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้าน การท่องเที่ยว

ในส่วนของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนของจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างโครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการสร้างภาพยนตร์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดราชบุรี โครงการพัฒนาราชบุรีเป็นเมืองนวัตกรรมอาหารโลก โครงการราชบุรีชุมชนปลอดภัย เมืองอานามย์ดี โครงการอนุรักษ์ความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรี โครงการตั้งศูนย์สุขภาพจิตวิถีพุทธแห่งโลก โครงการสร้างช่องทางการจองและระบบจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบออนไลน์ โครงการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยว กลุ่มแปรรูปสินค้าเกษตร กลุ่มหัตถกรรม และกลุ่มผลิตของที่ระลึก โครงการพัฒนาเส้นทางจักรยานและเส้นทางวิ่งทั้งแบบทางเรียบและทางวิบากเขาประทับช้าง โครงการราชบุรีเมืองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มั่นคงด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น

การอภิปรายผล

ศักยภาพการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดราชบุรี จังหวัดราชบุรีเป็นดินแดนที่อุดมไปด้วยวัฒนธรรมถึง 8 ชชาติพันธุ์ ซึ่งถือได้ว่ามีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Cultural Tourism) แบบเดิมที่เป็นการท่องเที่ยวแบบตั้งรับ (Passive) ไปสู่การท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวัฒนธรรมอย่างกระตือรือร้น (Active) ด้วยความมุ่งหมายในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ผ่านประสบการณ์จริง เพื่อเสริมศักยภาพการเรียนรู้และสร้างสรรค์ของตัวนักท่องเที่ยวเอง ให้สามารถนำกลับไปใช้ในชีวิตประจำวันหรือหน้าที่การงานของตนเมื่อกลับไป (Wisudthiluck, 2013, p. 26) สอดคล้องกับแนวคิดของบิงค์ฮอรัสต์ ที่กล่าวว่า นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จะเป็นผู้สร้างคุณค่าให้กับประสบการณ์ท่องเที่ยวของตนเองจากการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าให้ทรัพยากรด้านวัฒนธรรมผ่านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวแต่ละคน (Dhamabutra, 2019, p. 11) หากพิจารณาถึงเกณฑ์คุณสมบัติของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ตามท้องถื่นการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) และคณะทำงานโครงการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้กำหนดไว้ (Wisudthiluck, 2013, p. 36) พบว่าจังหวัดราชบุรีมีศักยภาพที่สอดคล้องทั้งคุณสมบัติเชิงพื้นที่ที่มีความหลากหลายและโดดเด่นทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ และมีความตระหนักรู้ในคุณค่าของชุมชนที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรม ดังจะเห็นได้จากความร่วมมือของชุมชนไม่ว่าจะเป็น บ้าน วัด และโรงเรียน ที่ร่วมกันจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติพันธุ์ อันจะเห็นได้จากในชุมชนที่มีความเป็นชาติพันธุ์ดั้งเดิมอย่างเด่นชัด จะมีการจัดสร้างตลาดของตนเอง เช่น ตลาดโอ๊ะป่อยของชาติพันธุ์ไทยกะเหรี่ยง ตลาดอ้อมยิ้มของชาติพันธุ์ไทยทรงดำ กาดวิถีชุมชนคูบัวของชาติพันธุ์ไทยยวน ซึ่งเป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและแหล่งนัดพบเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ร่วมกับชุมชน รวมไปถึงการมีคุณสมบัติเชิงกระบวนการและคุณสมบัติที่สะท้อนความแท้จริง (Authenticity) เนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนในจังหวัดราชบุรี ยังคงรักษารูปแบบและเนื้อหาในลักษณะเดิมไว้ โดยไม่ได้ปรับเปลี่ยนความหมายและความสำคัญจนพ้นไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง บริบทพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นั้นต้องอุดมไปด้วยทุนทางวัฒนธรรมและกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าร่วมเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ได้อย่างหลากหลาย ซึ่งจังหวัดราชบุรีถือได้ว่ามีองค์ประกอบครบถ้วน ไม่ว่าจะเป็น ทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น พิพิธภัณฑสถานใหญ่วัดขนอน จิปาถะภัณฑสถานบ้านคูบัว ศูนย์วัฒนธรรม 8 ชชาติพันธุ์ และมีทรัพยากรท่องเที่ยวด้านมหรสพ เทศกาล และประเพณีที่โดดเด่น เช่น การแข่งขันวิ่งเทรลเขาประทับช้าง การแข่งขันจักรยานหญิง Angle Challenge Cycling Festival งานสมโภชเจ้าพ่อหลักเมือง เทศกาลกินเจไชน่าทาวน์ราชบุรี งานกาชาดเทียราชบุรีของดีเมืองโอ่ง รวมถึงมีทรัพยากรท่องเที่ยวกิจกรรมมากมาย เช่น ชิมผลไม้ เทียวตลาดน้ำและตลาดเก่าแก่ ปีนผาพิชิตเทือกเขาตะนาวศรี ปั่นจักรยานเส้นทางสวนผึ้ง ปั่นโอ่ง กวนกระยาสารท ชิมเต้าหู้ดำ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมและวิถีชีวิตคนราชบุรีได้อย่างไม่รู้จบ สอดคล้องกับนิยามการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่กำหนดขึ้นโดยพันเอก ดร.นาฬิกาอติศักดิ์ แสงสนิท อดีตผู้อำนวยการองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่

พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์หมายถึงการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์สถานที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม มีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่ และเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับประวัติศาสตร์ ศิลป วัฒนธรรม วิถีชุมชน และเอกลักษณ์ของสถานที่ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เน้นคุณค่าของชุมชนเป็นสำคัญ (Wisansing, 2018, p. 10) นอกจากความอุดมทางด้านทรัพยากรและมรดกทางวัฒนธรรมแล้ว จังหวัดราชบุรียังมีจุดแข็งในด้านที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่โดดเด่น มีผลผลิตทางการเกษตรและปศุสัตว์เพื่อการส่งออกที่หลากหลาย สามารถพัฒนาต่อยอดเป็นเมืองอุตสาหกรรมอาหารระดับโลก มีเส้นทางคมนาคมทั้งทางบก ทางราง และทางน้ำ สามารถรองรับระบบโลจิสติกส์สำหรับการเกษตรและการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ทั้งยังมีทรัพยากรบริการ โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ ภัตตาคาร ร้านอาหารอยู่ใกล้กับแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งจุดแข็งเหล่านี้ล้วนสามารถสร้างความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ในแง่ของความสะดวกและความปลอดภัย นักท่องเที่ยวสามารถท่องเที่ยวเพื่อศึกษาถึงโครงสร้างวิถีทางวัฒนธรรมได้อย่างไร้กังวล แต่อย่างไรก็ตาม จังหวัดราชบุรีมีจุดอ่อนได้แก่ การขาดแผนการดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรสิ่งแวดล้อม มีการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งถือเป็นประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการท่องเที่ยวโดยรวมของจังหวัด เพราะนักท่องเที่ยวไม่เพียงแต่แสวงหาการเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติในด้านวัฒนธรรมเท่านั้น แต่กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างอื่นที่นักท่องเที่ยวคาดหวังเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรีคือการได้ผ่อนคลายและดื่มด่ำธรรมชาติ สูดอากาศบริสุทธิ์ ดังนั้น จังหวัดราชบุรีจึงควรสร้างแผนการดูแลรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนและเข้มงวด เพื่อควบคุมการบุกรุกพื้นที่ธรรมชาติอันเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประเทศไทย 4.0 (พ.ศ. 2561-2580) โดยคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (National Strategy Committee Office of the National Economic and Social Development Board, 2018) ที่มียุทธศาสตร์ในด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยที่ประเทศต้องเร่งอนุรักษ์ฟื้นฟูและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (Office of the National Economic and Social Development Board, 2017) ที่กำหนดยุทธศาสตร์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มุ่งเน้นการรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ และการสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดี

แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดราชบุรี ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ มี 2 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจและการตลาด มีโครงการที่โดดเด่น คือ โครงการสร้างภาพยนตร์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดราชบุรี และกลยุทธ์การพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว มีโครงการที่โดดเด่น คือ โครงการพัฒนาราชบุรีเป็นเมืองนวัตกรรมอาหารโลก (1)จากการที่จังหวัดราชบุรีมีทรัพยากรดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ จากที่ Khemthong (2017, p. 16) ได้สรุปความหมายของการตลาดการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมหรือการดำเนินการที่สามารถนำเสนอสินค้าและบริการที่ตรงตามความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่ลูกค้าหรือนักท่องเที่ยว ทางจังหวัดจึงต้องมีกลยุทธ์ด้านเศรษฐกิจและการตลาดเพื่อนำเสนอขายสินค้าและบริการให้นักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ นักท่องเที่ยวที่ต้องการพัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ของตน ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์จริง (Wisudthiluck, 2013, p. 11) โครงการสร้างภาพยนตร์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จังหวัดราชบุรีจึงเหมาะแก่การนำเสนอเรื่องราวที่สะท้อนถึงรูปแบบกิจกรรมและประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้และได้ทำจริงเมื่อเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งการทำภาพยนตร์ไม่จำเป็นต้องจำกัดแค่การประชาสัมพันธ์โครงการใดโครงการหนึ่ง แต่สามารถสอดแทรกเนื้อหาที่สะท้อนถึงทุกโครงการภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้ (2) ในส่วนของโครงการพัฒนาราชบุรีเป็นเมืองนวัตกรรมอาหารโลก จากการที่จังหวัดราชบุรี

มีทรัพยากรดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ มีภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเพาะปลูกทั้งพืชเมืองร้อน และพืชเมืองหนาว จึงเหมาะแก่การทำการเกษตรและปศุสัตว์ และหากจะการสร้างรายได้สูงให้กับชุมชน สินค้าของชุมชนต้องมีคุณภาพ และมีคุณภาพ ดังนั้น การดำเนินโครงการที่มุ่งเน้นการพัฒนาสินค้าด้านการเกษตร เพื่อยกระดับจังหวัดราชบุรีให้เป็น เมืองนวัตกรรมอาหารโลก จึงถือได้ว่าเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างรายได้ให้ชุมชน การดำเนินโครงการในรูปแบบนี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่ง Termittayapaisith (2011, p. 8) ได้อธิบายถึงความหมายของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตามแนวคิดของจอห์น ฮอว์กินส์ ไว้ว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์ คือ การสร้างมูลค่าที่เกิดจากความคิดของมนุษย์ ทั้งความคิดเดิมหรือความคิดใหม่ในการสร้างความคิดใหม่ ๆ โดยเศรษฐกิจสร้างสรรค์เกิดขึ้นจากการใช้ความคิด (Ideas) ในการผลิตสินค้าและบริการที่น่าสนใจ ซึ่งผลดีที่ตามมาคือ มูลค่า คุณค่า ราคาสินค้า และรายได้ที่เพิ่มขึ้น ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ มี 3 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์การสร้างจิตสำนึกด้านศีลธรรม และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีโครงการที่โดดเด่น คือ โครงการราชบุรีชุมชนปลอดภัย เมืองอนามัยดี กลยุทธ์การอนุรักษ์และเสริมสร้างวัฒนธรรม มีโครงการที่โดดเด่น คือ โครงการอนุรักษ์ความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรี และกลยุทธ์การปลูกจิตสำนึกและพัฒนาจิตใจ มีโครงการที่โดดเด่น คือ โครงการตั้งศูนย์สุขภาพจิตวิถีพุทธแห่งโลก (1) ปัจจุบันได้มีการระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อเป็นการยับยั้งการแพร่ระบาดของโรค ภาครัฐได้ออกมาตรการลดความแออัดและขอความร่วมมือประชาชนในการ “อยู่บ้าน หยุดเชื้อ เพื่อชาติ” และงดการเดินทางข้ามจังหวัดโดยไม่จำเป็น อีกทั้งให้กระทรวงคมนาคมประสานงานกับผู้ให้บริการรถโดยสารสาธารณะระยะทางไกลทุกประเภทเพื่อขอให้พิจารณาขยายเวลาการงดให้บริการเดินรถออกไปอีกระยะหนึ่ง (Pharmaceutical Information Center, Ministry of Public Health, 2020) ซึ่งส่งผลกระทบทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศหยุดชะงัก ดังนั้น เพื่อรับมือกับการระบาดของโรคติดต่อต่าง ๆ จุดหมายปลายทางท่องเที่ยวควรต้องมีการเตรียมความพร้อม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและความปลอดภัยในชีวิตของนักท่องเที่ยวเมื่อเดินทางมาโครงการราชบุรีชุมชนปลอดภัย เมืองอนามัยดี จึงควรมีแนวทางการดำเนินการอย่างเคร่งครัด เช่น มาตรการล้างมือ สวมหน้ากากอนามัย การชำระเงินแบบออนไลน์เพื่อลดการสัมผัส หรือการทำความสะอาดเพื่อฆ่าเชื้อโรคบริเวณจุดที่มีการสัมผัสบ่อยครั้ง (2) ความแตกต่างหลากหลายถึง 8 ชาติพันธุ์ทำให้โครงการอนุรักษ์ความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นราชบุรีมีความจำเป็นต้องดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง เพื่อคงไว้ซึ่งความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเป็นหัวใจหลักสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน สอดคล้องกับ Kongjareon (2010, p. 18) ที่ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการสร้างสมดุลของการพัฒนาในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคมอย่างสมดุล บนพื้นฐานของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ความเอื้ออาทร สร้างความเสมอภาค ความยุติธรรมในการจัดการของชุมชน เพื่อความสามารถในการพึ่งตนเอง และคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียม (3) จังหวัดราชบุรีมีทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น มีป่าไม้อุดมสมบูรณ์ และมีวัดวาอารามต่าง ๆ มากมายทั่วทั้งจังหวัด จึงมีความเป็นไปได้ที่จะผสมผสานความสงบร่มเย็นของธรรมชาติเข้ากับหลักการบริหารจัดการจิตแนวพุทธเพื่อให้เกิดความสงบสุขและยกระดับจิตใจ ด้วยโครงการตั้งศูนย์สุขภาพจิตวิถีพุทธแห่งโลก ในแง่ของการบ่มเพาะให้เกิดปัญญาเพื่อค้นพบทางแก้ปัญหาต่าง ๆ โครงการยังสามารถถ่ายทอดแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์แนวพุทธให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่ง Puntasen (2004, p. 84) กล่าวว่า เศรษฐศาสตร์แนวพุทธเป็นเครื่องมือในการจัดการกับปัญหาที่เผชิญอยู่ ซึ่งเครื่องมือนี้จะทำให้คนตระหนักถึงข้อเท็จจริงที่เป็นอยู่ตามกฎธรรมชาติ คือ ความไม่มีอยู่ของตัวตน หากคนเราเข้าใจหลักการนี้อย่างชัดเจน จะสามารถมองปัญหาได้จากแง่มุมที่แตกต่างออกไป ซึ่งเป็นการขยายกรอบความคิดและทำให้สุขภาพจิตเยือกเย็นและแข็งแกร่งขึ้น ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาสังคม มี 2 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว มีโครงการที่โดดเด่น คือ โครงการสร้างช่องทางการจองและระบบจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบออนไลน์ และกลยุทธ์การสร้างเครือข่ายและกระจายรายได้สู่ชุมชน มีโครงการที่โดดเด่น คือ โครงการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนส่งเสริมการ

ท่องเที่ยว กลุ่มแปรรูปสินค้าเกษตร กลุ่มหัตถกรรม และกลุ่มผลิตของที่ระลึก (1) โลกได้ขยับเข้าสู่การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 หรือการเข้าสู่ยุคดิจิทัล Tapscott (1994, p. 27) ได้วิเคราะห์ไว้ว่า เมื่อโลกเข้าสู่ยุคดิจิทัล คนทั่วโลกจะสามารถทำงานร่วมกันได้ โดยปราศจากปัญหาเรื่องพื้นที่ ธุรกิจภาคการเดินทางและท่องเที่ยวจะเปลี่ยนไปอย่างมาก คนกลาง เช่น บริษัททัวร์ที่รับจองโรงแรมหรือตั๋วเครื่องบินจะถูกกลบเทบาท เนื่องจากนักท่องเที่ยวสามารถซื้อตรงได้เองผ่านอินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับ Klaus (2018, p. 16) ที่ได้กล่าวถึงผลกระทบของการปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 ที่มีต่อภาคธุรกิจไว้ว่า วิธีการทำธุรกิจจะเปลี่ยนไปสู่ระบบดิจิทัลใหม่ ๆ บริษัทที่สามารถผสมผสานกายภาพดิจิทัล และชีวภาพเข้าด้วยกันได้จะเป็นบริษัทที่ประสบความสำเร็จสูง ซึ่งหมายรวมถึงธุรกิจท่องเที่ยวด้วย ดังนั้น ธุรกิจท่องเที่ยวจึงต้องใช้ระบบออนไลน์ เช่น การประชาสัมพันธ์ออนไลน์ การจองสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวออนไลน์ การใช้ระบบออนไลน์ในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น โดยโครงการสร้างช่องทางการจองและระบบจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์แบบออนไลน์ จะทำให้สามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวและผู้บริโภคในปัจจุบันที่ใช้ชีวิตผูกติดกับระบบออนไลน์ได้ (2) เมื่อกล่าวถึงโครงการพัฒนากลุ่มอาชีพชุมชนส่งเสริมการท่องเที่ยว กลุ่มแปรรูปสินค้าเกษตร กลุ่มหัตถกรรม กลุ่มผลิตของที่ระลึก โครงการนี้ถือได้ว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีความต้องการบุคลากรที่จะพานักท่องเที่ยวเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านประสบการณ์จริง ดังนั้น การรวมกลุ่มต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสินค้าท้องถิ่น จะมีผลพลอยได้ในแง่ของที่บุคลากรของกลุ่มได้รับการฝึกฝนและพัฒนาฝีมือจนเกิดความชำนาญ และสามารถถ่ายทอดให้แก่นักท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับนิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ Raymond และ Richards ได้ร่วมกันกำหนดไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หมายถึงการท่องเที่ยวที่มอบโอกาสให้กับนักท่องเที่ยวในการพัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ของตนผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงตามลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือน ยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มี 2 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์การใช้ประโยชน์ที่ดิน (Land Use) ในแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมมีโครงการที่โดดเด่น คือ โครงการพัฒนาเส้นทางจักรยานและเส้นทางวิ่งทั้งแบบทางเรียบและทางวิบากเขาประทับช้าง และกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมด้านการท่องเที่ยว มีโครงการที่โดดเด่น คือ โครงการราชบุรีเมืองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มั่นคงด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ (1) โครงการพัฒนาเส้นทางจักรยานและเส้นทางวิ่งทั้งแบบทางเรียบและทางวิบากเขาประทับช้างเป็นการท่องเที่ยวเชิงกีฬา นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมทดสอบความแข็งแรงของร่างกาย ซึ่งได้ทั้งความสนุกสนาน การผจญภัย และได้เรียนรู้พืชพันธุ์ไม้ต่าง ๆ จากสถานที่จริง ซึ่งถือเป็นการท่องเที่ยวกีฬาเชิงสร้างสรรค์ที่นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ตรงในการสัมผัสทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นราชบุรี สอดคล้องกับยุทธศาสตร์กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564) โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (Ministry of Tourism and Sports, 2017) ที่มีประเด็นยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการออกกำลังกายกีฬาพื้นฐานและกีฬามวลชน ซึ่งมีมาตรการและแนวทางปฏิบัติคือ สนับสนุน ส่งเสริมการออกกำลังกาย การเล่นกีฬาพื้นฐานและกีฬามวลชน (2) การจัดตั้งโครงการราชบุรีเมืองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มั่นคงด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ ถือได้ว่าเป็นโครงการที่สอดคล้องกับตั้งเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนจำนวน 17 ข้อ (17 Sustainable Development Goals : SDGs) โดยองค์การสหประชาชาติ ข้อที่ 7 ที่กล่าวว่าทุกคนต้องสามารถเข้าถึงพลังงานที่ทันสมัย ยั่งยืน เชื่อถือได้ ตามกำลังซื้อของตน ประเทศไทยในฐานะรัฐสมาชิกในสหประชาชาติจะต้องดำเนินนโยบายตามแนวทาง นโยบาย และเป้าหมายขององค์การสหประชาชาติ โดยชุมชนควรมีโซลาร์ฟาร์มเพื่อผลิตไฟฟ้าใช้ในส่วนกลาง และเพื่อลดต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงแต่ละครัวเรือนควรมีการติดตั้งโซลาร์รูฟ เพื่อผลิตไฟฟ้าใช้ในครัวเรือนหรือใช้ในภาคการเกษตรของครัวเรือน ซึ่งในการใช้พลังงานหมุนเวียน ไม่ว่าจะเป็นพลังแสงอาทิตย์ พลังน้ำ หรือพลังลม ล้วนมีส่วนช่วยในการประหยัดทรัพยากรที่ใช้แล้วหมดไป เช่น ถ่านหิน ปิโตรเลียม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จังหวัดราชบุรีสามารถนำแผนยุทธศาสตร์ฯ ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์เป็นแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด หรือนำไปเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของจังหวัดได้ นอกจากนี้ชุมชนต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชุมชนท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์และโครงการของแผนยุทธศาสตร์ฯ นี้ สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนของพื้นที่ได้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากแผนยุทธศาสตร์ฯ ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้มีโครงการที่หลายหลาย บางโครงการจำเป็นต้องมีแผนเพื่อใช้กำกับการดำเนินโครงการ ซึ่งการวางแผนดังกล่าวต้องอาศัยการวิจัย จึงขอเสนอแนะให้ศึกษาต่อยอดเพื่อสร้างแผนต่าง ๆ เช่น แผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ดินแดนวัฒนธรรมสามบุรี (ราชบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การเกษตรพื้นบ้านสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงที่ยั่งยืน เป็นต้น

References

- Chantavanich, S. (2010). *Qualitative Research Methodology*. Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Cooper, C. (2020). *Essentials of Tourism* (Third Edition). California: SAGE Publications Ltd.
- Dhamabutra, P. (2019). *Creative Tourism Textbook*. Bangkok: College of Management, University of Phayao. (in Thai)
- Khemthong, S. (2017). *Unit 1: Introduction to Marketing, Tourism and Hospitality. Teaching Document for Tourism and Hotel Marketing Management Series Vol 1*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Press. (in Thai)
- Klaus, S. (2018). *The Fourth Industrial Revolution*. (Mekpaiboon, S., Trans). Bangkok: Amarin Printing and Publishing. (in Thai)
- Kongjareon, M. (2010). *Development of Empowerment Model for Community To strengthen the sustainability of the learning community*. (Doctor of Education). Chulalongkorn University, Faculty of Education. (in Thai)
- Lincharoen, A. (2012). Qualitative data Analysis Techniques. *Journal of Educational Measurement, Mahasarakham University*, 17(1), 17–29. (in Thai)
- McMillan, J.H. & Schumacher, S.S. (1997). *Research in Education A Conceptual Introduction*. New York: Longman.
- Ministry of Tourism and Sports. (2017). *Strategy of the Ministry of Tourism and Sports No. 4 (2017-2021)*. Retrieved 2020, January 10, from http://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=9690. (in Thai)
- National Strategy Committee Office of the National Economic and Social Development Board. (2018). *The 20-Year National Strategy (2018-2037)*. Retrieved 2020, October 2, from <https://www.moac.go.th/news-files-401391791008>. (in Thai)
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). *National Economic and Social Development Plan Vol. 12 (2017-2021)*. Retrieved 2020, October 3, from http://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422. (in Thai)

- Pharmaceutical Information Center, Ministry of Public Health. (2020). *Measures to prevent and stop the spread of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) during the holidays of May 2020 (O194)*. Retrieved 2021, March 10, from <http://dmsic.moph.go.th/index/detail/8159>. (in Thai)
- Pongthongcharoen, P. (2022). Director of Sustainability Management Division, Tourism Authority of Thailand. *Interview*, 23 July 2020. (in Thai)
- Puntasen, A. (2004). *Buddhism: Evolution, Theory, and Its Applications with Economics in Various Fields*. n.p. (in Thai)
- Sawangsi, K. (2018). Ethnic Diversity in Ratchaburi Province. In *The 10th NPRU National Academic Conference*, (p. 1150). Nakhon Pathom: Nakhon Pathom Rajabhat University. (in Thai)
- Strategy and Information for Provincial Development Unit, Ratchaburi Provincial Office. (2018). *5 Years Provincial Development Plan (2018-2022)*. Retrieved 2020, September 3, from http://www.ratchaburi.go.th/plan-2551/p_61-65/approve_2564/approve_2564.pdf. (in Thai)
- Tapscott, D. (1994). *Digital Economy*. New York: Mc Graw-Hill.
- Termpittayapaisith, A. (2011). *Thailand's Creative Economy*. Retrieved 2020, September 27, from http://www.nesdb.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=2774. (in Thai)
- Tourism Authority of Thailand. (2015). *TAT Launched 12 Must-Visit Cities*. Retrieved 2020, October 12, from <https://issuu.com/etatjournal/docs/tat12015>. (in Thai)
- Wisansing, J. (2018). *Guidelines to Develop and Enhance Creative Tourism Activities*. Bangkok: Book Plus Publishing. (in Thai)
- Wisudthiluck, S. (2013). *Creative Tourism*. Bangkok: The Designated Areas for Sustainable Tourism Administration (DASTA). (in Thai)
- Wisudthiluck, S., Saiphan, P., Teparakul, O. & Sindecharak, T. (2017). Creative Tourism Achievement in Thailand: Evaluated by Experts and Tourists. *Thammasat Review*, 19(1), 75-87.

ผู้เขียน

นางสาววรรณวิษา รัตตพงษ์

นักศึกษาปริญญาเอก ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการจัดการการท่องเที่ยว
วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา
55 อาคารเวฟเพลส ชั้น 8 ถนนวิทย์ แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร 10330
E-mail: wanwisa.ratt@gmail.com

รองศาสตราจารย์ ดร.พยอม ธรรมบุตร

อาจารย์ที่ปรึกษา วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา
55 อาคารเวฟเพลส ชั้น 8 ถนนวิทย์ แขวงลุมพินี เขตปทุมวัน
กรุงเทพมหานคร 10330
E-mail: payom.dh@up.ac.th

